

How to do things with movies

Abstract

Når man som filosof kaster sig ud i at beskæftige sig filosofisk med film er det vigtigt at reflektere over, hvorledes og med hvilket formål man går til denne opgave. I mit foredrag vil jeg skitsere tre mulige måder, hvorpå filosofien meningsfuldt og frugtbart kan forholde sig til og reflektere over film, nemlig (1) at bruge film til at eksemplificere filosofiske problemstillinger; (2) at filosofere om film og (3) at filosofere igennem film. Dernæst vil jeg diskutere nogle af de filosofiske muligheder og begrænsninger, som disse forskellige tilgangsvinkler rummer.

Intro

I dette oplæg vil jeg praktisere en gammel, velkendt filosofisk erhvervsskade. I stedet for at tale om "Film og Filosofi" vil jeg således filosofere en smule over, hvad det er vi i det hele taget går og gør, når vi som filosoffer beskæftiger os filosofisk med film. Eller sagt på en anden måde: I stedet for rent faktisk at tale filosofisk om film vil jeg tale om, *hvordan* man taler filosofisk om film.

Mere præcist så vil jeg i dette oplæg skitsere tre forskellige at beskæftige sig filosofisk med film og kort diskutere de muligheder og begrænsninger, som disse rummer. De tre tilgange jeg vil beskrive kan, med et begreb fra Max Weber, betegnes som idealtyper: Forsimplede, men dog oplysende, sammenfatninger af en række karakteristiske fællestræk ved et givet fænomen, på baggrund af hvilke nye, og forhåbentlig interessante, spørgsmål og problemer bliver synlige.

Fordi der er tale om idealtyper er det således ikke sikkert, at man umiddelbart kan finde konkrete eksempler, som klart og entydigt illustrerer de tre tilgange. I de fleste tilfælde vil der nok snarere være tale om urene blandingsformer, hvori elementer fra to eller flere tilgange indgår og kombineres. På trods af dette mener jeg dog, at der kan være en metodisk og filosofisk pointe i at skelne forholdsvis skarpt imellem de tre foreslåede tilgange, da vi netop derved får kastet lys over nogle af de (som oftest implicite) forudsætninger og grundantagelser, som strukturerer vores filosofiske omgang med

filmmediet. Og hvis der er noget filosofien er forpligtet på, så er det vel, så vidt det overhovedet er muligt, at belyse og blive bevidst om sine egne skjulte forudsætninger?

For en umiddelbar betragtning så er der, vil jeg mene, mindst tre distinkte måder, hvorpå man som filosof kan diskutere, beskæftige sig med og anvende film. For en filosof kan film således:

1. anvendes til at eksemplificere forudgivne filosofiske problemstillinger;
2. gøres til genstand for filosofisk analyse og diskussion (på samme måde som ethvert fænomen principielt kan underkastes en filosofisk undersøgelse) og
3. betragtes som en måde at filosofere på, dvs. som en kilde til (distinkte?) filosofiske erkendelser og indsigter.

Disse tre perspektiver udgør i mine øjne forskellige, og på hver sin måde frugtbare, måder at anvende og beskæftige sig filosofisk med filmmediet, og alle tre tilgange kan, vil jeg mene, i mere eller mindre ren form genfindes i den eksisterende og verserende filosofiske diskussion af og om film. I det følgende vil jeg kort skitsere disse tre tilgange, de overvejelser som begrunder og motiverer dem, og nogle af de begrænsninger og muligheder de indeholder.

1. Film som filosofisk eksemplificering

Filosoffer har alle dage anvendt fiktion (romaner, historier, digte) til at illustrere, eksemplificere og konkretisere abstrakte, filosofiske spørgsmål og problemstillinger. På trods af sine principielle, filosofiske indvendinger mod digtekunsten gjorde allerede Platon således flittigt brug af myter, lignelser og historier, når han, i sine dialoger, lod Sokrates forklare sig overfor sine samtalepartnere. Og nu til dags anvender mange filosoffer litterære eksempler til at uddybe eller forklare deres filosofiske position. Løgstrups *Den Etiske Fordring* er således fuld af eksempler fra og henvisninger til litteraturhistorien; eksempler som bruges til at illustrere og underbygge tekstens argumenter og til pædagogisk at forklare de problemstillinger Løgstrup behandler.

Indenfor de sidste 15-20 år er filosoffer begyndt at bruge film på samme måde. Dette er ikke overraskende. Den klassiske litteratur udgjorde før i tiden en fælles forståelseshorisont, som filosoffer helt selvfølgelig kunne antage at deres publikum havde læst og forholdt sig til, og som de derfor uproblematisk kunne henvise til og indplacere sig i forhold til. Dette er ikke på samme måde tilfældet i dag. Den eksplosive vækst i antallet af universitetsstuderende har således gjort det (potentielle) filosofiske publikum til en langt mindre homogen gruppe end tidligere. Skønt et vist basalt kendskab til litteraturens klassikere stadig er ønskeligt (og visse steder måske endog kan siges at være et implicit normativt krav), så er det i dag langt mere sandsynligt at de studerende og de potentielle læsere af filosofisk litteratur, har set *Terminator 1* og *2* end at de har læst Faust fra ende til anden.

Det er således en (måske beklagelig, men ikke desto mindre uomgængelig) kendsgerning, at film, og i særdeleshed store Hollywood-produktioner, i dag udgør en fælles referenceramme for langt flere mennesker end den klassiske litteratur. Såfremt man som filosof ønsker at illustrere eller konkretisere sine pointer ved at henvise til et eksempel som man kan gå ud fra, at ens publikum kender til, giver det således i dag god mening at anvende eksempler hentet fra filmens verden, frem for eksempler hentet fra litteraturen. Skal man i dag illustrere omverdensproblemet, hvad enten det så er i Descartes', eller Humes eller Putnams aftapning, så er således oplagt at benytte sig af eksempelvis *The Matrix* - en film som langt de fleste (yngre) mennesker kender til og kan diskutere på et (forholdsvist) intelligent niveau. Og hvor utroligt det end lyder, så kan man i den ikke specielt gode film *300* (om spartanernes kamp mod perserne ved Thermopylæ) finde en glimrende illustration af Platons arbejdsdelingsprincip - et eksempel jeg selv har gjort brug af i min undervisning.

Pædagogisk er der således mange fordele ved en sådan filosofisk brug af (amerikanske blockbuster)film. De udgør en fælles forståelseshorisont som, hvis den anvendes korrekt, kan bruges til at gøre folk opmærksomme på filosofiske problemstillinger og til at forklare hvori disse problemstillinger består. Som den amerikanske filosof William Irwin udtrykker det i forordet til *The Matrix and Philosophy*: "*People like popular culture; it is the*

*common language of our time. [...] Why write about pop culture like **The Matrix**? Because that's where the people are."*¹

Overgang 1

Denne måde at anvende film på, nemlig som eksemplificeringer eller illustrationer af filosofiske pointer, der er givet forud for og uafhængigt af filmene selv, er i dag formodentlig den mest populære måde at beskæftige sig filosofisk med film. Den grundlæggende idé bag såvel Open Courts *Popular Culture and Philosophy* serie og Blackwells serie om *Philosophy and Popculture* er således at anvende populærkulturelle fænomener, heriblandt film som eksempelvis *The Matrix*, *Star Wars* og *The Passion of the Christ*, til at introducere til og forklare filosofiske problemer og spørgsmål. "A spoonful of sugar helps the medicine go down, and a healthy helping of popular culture clears the cobwebs from Kant" som Irwin formulerer det på Blackwells hjemmeside.²

Eksemplificerings- eller illustrations-tilgangen har imidlertid også sine begrænsninger. For nu blot at fokusere på det væsentligste, så repræsenterer denne tilgang et meget instrumentelt syn på og forhold til filmmediet. Når man anvender film til at illustrere eller eksemplificere filosofiske problemstillinger, så betragter man dybest set filmmediet som et pædagogisk værktøj; som en neutral og mere eller mindre adækvat måde at formidle og forklare filosofiske spørgsmål på. Principielt kunne man lige så godt anvende alle mulige andre pædagogiske virkemidler, for at opnå det ønskede resultat. Og hvis situationen og omstændighederne ændrer sig kan det sagtens tænkes, at andre medier (tv, radio, computerspil) viser sig at være mere effektive måder at præsentere og formidle filosofiske problemstillinger på.³ Filmens status som *film*, som noget særegent andet end f.eks. tv-serier, bøger og computerspil tematiseres ikke. Man reflekterer således ikke over filmmediet som sådan, men *benytter* sig blot af det for at opnå et formål (formidling af filosofiske problemstillinger), som ikke på nogen væsentlig måde er forbundet med det.

¹ Irwin 2002, s. 2.

² Irwin 2008.

³ Dette viser sig tydeligt i de to ovennævnte "Filosofi og Populærkultur"-serier, hvor de bøger der behandler bestemte film ikke adskiller sig væsentligt fra de bøger, der behandler bestemte TV-serier, som igen ikke adskiller sig væsentligt fra bøgerne om tegneserier, som ligner...

2. "Philosophy of film"

Det er her den anden tilgang til film bliver relevant. I stedet for blot at benytte film som redskab eller værktøj for filosofiske og pædagogiske formåls skyld kan man nemlig gøre selve filmmediet til genstand for sin filosofiske undersøgelse. Denne filosofiske tilgang til beskæftigelsen med film, er hvad man på engelsk betegner som "Philosophy of Film" - Filmens filosofi. Denne betegnelse kunne måske forlede en og anden uskyldig sjæl til at tro, at der her er tale om én bestemt filosofisk tilgang, som mere eller mindre entydigt fastlægger rammerne for, hvorledes man filosoferer om film. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Betegnelsen "The Philosophy of Film" dækker ikke over, at der er én og kun én måde, som man legitimt kan filosofere om film på. Den er langt snarere en samlebetegnelse for alle de former for filosofisk refleksion, der gør selve filmmediet til sit primære objekt; en betegnelse som, i det mindste principielt, ikke på nogen måde udtaler sig om, hvilken form denne refleksion kan og bør tage.

I mine øjne, og i mange andres, er der principielt ingen emner og intet fænomen som ikke kan underkastes filosofisk diskussion og analyse. Film er ikke nogen undtagelse, så selvfølgelig kan (og skal) film forstås, fortolkes og forklares ud fra en filosofisk begrebsramme. Hvori denne begrebsramme består, hvilke filosofiske synsvinkler man nærmer sig emnet igennem og hvordan man opfatter og diskuterer film kan variere meget. Hvad der er væsentligt er, at film her ikke er et mere eller mindre tilfældigt vedhæng til den filosofiske praksis, men derimod selve det objekt, der undersøges. Dette er, i mine øjne, hvad betegnelsen "philosophy of film" dækker over.

På trods af at der således principielt ikke er nogen grænser for, hvilke filosofiske perspektiver der kan bringes til anvendelse for at forstå og fortolke en given film (eller filmmediet som sådan), så er der dog en række spørgsmål, som kan siges at udgøre kernen i denne form for filosofisk omgang med film. For at citere den engelske filosof Stephen Mulhall:

Philosophy of film [... raises] questions about the basic techniques, resources and presuppositions of cinema. The philosopher of film is interested in how it is possible for light projected on a screen to make present to us objects, people and

events that are patently absent, on what the relation might be between actor and character in film (as opposed, say, to theatre), on what it might mean to say that a particular scene or plot development in a film expresses the intentions of its director, on the legitimacy of investing primary authorship of a film in its director, and so on. One might think of these kinds of question as bearing upon the conditions for the possibility of cinema...⁴

Altså: "Philosophy of film" er hovedsageligt orienteret imod og interesseret i de grundlæggende spørgsmål vedrørende filmens mulighedsbetingelser: De ontologiske, epistemologiske, bevidsthedsteoretiske og (må man formode) tekniske grundvilkår og spørgsmål, der gør det muligt for filmmediet at gøre hvad det gør, og være hvad det er. Forskellige filosoffer kan vægte disse spørgsmål forskelligt, og fokusere på bestemte typer af spørgsmål på bekostning af andre, men typisk vil der være et fokus på at identificere og diskutere netop de forhold, som karakteriserer og kendetegner filmmediet frem for (og i modsætning til) andre medietyper. "Hvad er film?" vil således være et grundspørgsmål indenfor filmens filosofi, og det samme vil spørgsmål som f.eks. "Hvad er forholdet mellem film og (materiel) virkelighed?" og "I hvilket omfang er instruktørens intentioner bestemmende for det færdige filmiske resultat?"

Overgang 2

"Philosophy of film" beskæftiger sig således med præcis de spørgsmål, som ikke er på spil når man som filosof blot benytter sig af film som et pædagogisk hjælpemiddel. "Philosophy of film" problematiserer og spørger ind til filmmediets natur, hvorimod man, når film anvendes til eksemplificering af filosofiske problemstillinger, ikke stiller spørgsmålstejn ved, hvad film egentlig er, eller hvordan de fungerer, men relativt uproblematisk benytter dem som værktøj eller redskaber.

At filosofere om film er imidlertid heller ikke et rent forudsætningsløst og uproblematisk forehavende. Lige som brugen af film som pædagogisk værktøj, så har også denne form for filosofisk omgang med film sine problemer og begrænsninger. Stephen Mulhall, som jeg citerede ovenfor, har således rettet et skarpt (måske for skarpt) angreb på netop denne

⁴ Mulhall 2007, s. 281.

måde at beskæftige sig med film på. Når filosoffer begynder at filosofere om film, dvs. begynder at stille de karakteristiske grundlagsspørgsmål, som kendetegner "the philosophy of film", så sker dette, hævder Mulhall, ofte med udgangspunkt i en implicit, og problematisk, fordom, nemlig at filmene *selv* ikke har noget aktivt at bidrage med.

I was [forklarer Mulhall] struck by the extent to which, in the theoretical writings about film that I studied [...] films themselves are assumed to be silent with respect to such questions. They must, necessarily, realize in themselves the conditions for their own possibility; but it would appear from such writings that they do not and cannot realize that they do so – cannot reflect upon what those conditions are, or upon the fact that they are so conditioned. At best, they provide the data in relation to which possible answers to such questions must at some times be assessed for validity.⁵

Man kan måske sige, at når man som filosof eksplicit gør film til genstand for undersøgelse og refleksion, så vil der ofte være en tendens til at "objektivere" filmmediet, dvs. gøre film til et *objekt*; noget hvis væren vi kan filosofere om, teoretisere over og forholde os til, relativt uafhængigt af denne værens selvforståelse. Hvad man dermed glemmer, er, at film er et produkt af bevidst, intentionel, menneskelig handlen,⁶ og at de som sådan i sig rummer muligheden for aktivt og (selv)refleksivt at forholde sig til betingelserne for deres egen mulighed. Lidt frækt formuleret så er film er ikke blot *objekter*, dvs. det, som vores filosofiske refleksion er rettet imod; de er også *subjekter*, idet de i sig (potentielt) rummer muligheden for en refleksiv forholden sig til deres egen status som film.

På linie med andre kunstneriske produkter (romaner, teaterstykker, malerier etc.) kan film, i det mindste principielt, forholde sig til betingelserne for sin egen væren, og dermed selv aktivt bidrage til den filosofiske refleksion over disse betingelser. Og dette er en

⁵ Mulhall 2007, s. 281. Se også Mulhall 2002, s. 6-7: [Most] *theorists exhibit a strong tendency to treat the films they discuss as objects to which specific theoretical edifices (originating elsewhere, in such domains as psychoanalysis or political theory) could be applied. Even the most useful of these discussion would usually begin with a long explanation of the relevant theory, and turn to the specific film only towards the end, and only as a cultural product whose specific features served to illustrate the truth of that theory – as one more phenomenon the theory rendered comprehensible.*

⁶ "... films - like novels, plays and paintings - are the products of intentional human practical activity..." (Mulhall 2007, s. 281).

pointe som den traditionelle "philosophy of film" har en tendens til at glemme. Eller det er i det mindste Mulhalls påstand.

...the approaches I encountered seemed to me to lack any sense that the films themselves might have anything to contribute to our understanding of them – that they might contain a particular account of themselves, of why they are as they are, an account that might contribute to an intellectual exploration of the issues to which these pre-established bodies of theory also contribute, or even serve critically to evaluate those theories, to put their accuracy or exhaustiveness in question.⁷

Hvilket bringer os til den tredje filosofiske tilgang til film, som jeg vil diskutere i dag, nemlig film som filosofi.

3. Film som filosofi

Ifølge Mulhall kan film i sig selv være filosofiske, dvs. være udtryk for (en eller anden form for) filosofisk refleksion. Mulhall erkender åbent at de fleste film selvfølgelig ikke forholder sig reflektivt til deres egen status som film, og dermed ikke kvalificerer som filosofiske i den forstand af begrebet som Mulhall benytter. Selv med ens bedste vilje kan de færreste Hollywood-film således beskyldes for at beskæftige sig reflektivt med betingelserne for deres egen mulighed.

Der er dog undtagelser. I sin glimrende, og meget anbefalelsesværdige, lille bog *On Film* præsenterer Mulhall således en detaljeret og, i mine øjne, overbevisende, fortolkning af *Alien*-filmserien som et eksempel på en i prægnant forstand filosofisk Hollywoodproduktion. Som alle filmserier er *Alien*-serien nødt til at forholde sig til serialitetens grundlæggende spørgsmål, nemlig forholdet mellem del og helhed. I en filmserie står de enkelte film ikke på egne ben, men indskrives sig altid i og forstås ud fra den (muligvis uafsluttede) helhed, den serie, de indgår i. Traditionelle Hollywoodproduktioner har ikke de store problemer med dette forhold. Hvis man har produceret én blockbuster er det selvsagt oplagt at lave en efterfølger. Og denne efterfølger skal gerne, så vidt det

⁷ Mulhall 2002, s. 7.

overhovedet er muligt, ligne sin forgænger, da denne jo beviseligt appellerede til et stort publikum. Eller sagt med andre ord: *If it ain't broke, don't fix it.*

Alien-filmene adskiller sig her imidlertid radikalt fra mere traditionelle Hollywoodproduktioner. Hver af de fire film har således et distinkt og særegent filmisk udtryk, som klart adskiller dem fra hinanden. Dette skyldes at de fire *Alien* film er instrueret af fire forskellige, fremtrædende instruktører: Ridley Scott, James Cameron, David Fincher og Jean-Pierre Jeunet, der af filmens producenter (Gordon Carroll, David Giler og Walter Hill) er blevet specifikt udpeget til jobbet ud fra en forventning om, at netop de ville være i stand til at skabe en interessant og unik filmoplevelse. Samtidig er der imidlertid ikke nogen tvivl om, at filmene udgør en eller anden form for seriel enhed. De senere film refererer således til og bygger videre på de tidligere og alle filmene foregår indenfor det samme filmiske univers, har den samme hovedperson (Ripley – Sigourney Weaver) og deler en række overordnede temaer med hinanden. Skønt hver af de fire film således udgør en klart defineret og afrundet filmisk enhed, så indgår de samtidig i, og forholder sig til, det som er gået forud, nemlig de øvrige film i serien.

Alien-serien rummer altså en markant form for filmisk selvrefleksivitet. Hver af de senere film i serien forholder sig således mere eller mindre eksplicit til de tidligere film i serien, f.eks. ved at bygge videre på den etablerede mytologi, ved at omfortolke overleverede temaer eller ved at ændre vores forståelse af tidligere begivenheder i serien. For så vidt at de tidligere film i serien er nødvendige mulighedsbetingelser for de senere, så har vi altså her en række film, der bevidst reflekterer over deres egne mulighedsbetingelser, og dermed i en vis forstand kan kaldes filosofiske. Eller det er i det mindste Mulhalls påstand, og jeg er tilbøjelig til at give ham ret.

Film kan imidlertid også være filosofiske i en lidt anden betydning, nemlig for så vidt at de indeholder genuine filosofiske ideer, tanker og argumenter. Mere præcist udtrykt; for så vidt at de indeholder filosofiske ideer, tanker og argumenter, som er særegne for selve filmmediet, og som derfor ikke uden videre uproblematisk kan formuleres og formidles i andre, mere traditionelle, former. Betyder dette, at jeg vil mene, at der er filosofiske

indsigter, som nødvendigvis udelukkende kan formuleres filmisk? Muligvis; det er et spørgsmål, som jeg ikke selv helt er klar over, hvad jeg skal svare på. Hvad jeg *er* sikker på er, at der er problemstillinger og spørgsmål, som film (og, må jeg hellere tilføje, TV) i særlig grad er velegnede til at behandle.

For nu at tage et eksempel: Både Michael Hanekes *Funny Games* (1997; US-version 2007) og Alfred Hitchcocks *Rear Window* (1954) beskæftiger sig, på hver sin måde, med forholdet mellem tilskuer og begivenhed/film og med tilskuerens potentielle moralske medskyld i de begivenheder, som han er tilskuer til. Principielt er dette spørgsmål, som filosofien udmærket kan behandle i mere "traditionel" form, f.eks. i artikler eller bøger, hvor disse problemstillinger diskuteres, analyseres og fortolkes. Hvad der imidlertid er svært, måske umuligt, at få med i en sådan analytisk behandling af problematikken, er dels den emotionelle medleven - det følelsesmæssige "punch" - som filmene leverer, og dels den påtrængende fakticitet som den filmiske oplevelse forlener spørgsmålene med. Når vi som tilskuere ser, og - i det mindste for mit eget vedkommende - lever os ind i, *Funny Games* og *Rear Window*, så bliver spørgsmålene om tilskuerens moralske medansvar for de handlinger, som han er vidne til, påtrængende og relevante på en måde, som akademiske filosofiske diskussioner sjældent er.

Dette skyldes ikke mindst filmenes performative selvreferentialitet. Både *Funny Games* og *Rear Window* etablerer og problematiserer således aktivt præcis det forhold mellem tilskuer og begivenhed, som begge film samtidigt konstant kredser om og forholder sig til. Det filmene *gør* i kraft af at være film (nemlig at være noget som man kan være tilskuer til), er en integreret del af det, som filmen er *om* (nemlig forholdet mellem tilskuer og begivenhed). Tilskuerne inddrages i (er for så vidt altid allerede en del af) denne problemstilling, *blot ved at sidde og se filmene*. Og netop derved involveres tilskuerne aktivt i filmene; de bliver en del af den historie de er tilskuere til, og igennem denne indlevelse i filmene forstærkes og underbygges den overordnede tematik. En sådan umiddelbart, involverende selvreferentialitet er det vanskeligt, måske umuligt, at etablere i en traditionel filosofisk tekst, der, næsten pr. definition, bibeholder en vis distance mellem læser og tekst; mellem den som beskæftiger sig med (læser) teksten, og det som der står i

teksten. Filmmediet er således velegnet til at behandle spørgsmålet om tilskuerens moralske medansvar for de begivenheder, som hun er tilskuer til, fordi forholdet mellem film og tilskuer selv er en del af dette spørgsmål.

Nogle vil måske her indvende, at præcis det modsatte er tilfældet: At netop *fordi* forholdet mellem tilskuer og film er en del af den overordnede problemstilling vedrørende forholdet mellem tilskuer og begivenhed, så er filmmediet uegnet til at behandle dette spørgsmål. Filmmediet er, kunne man hævde, selv en del af problemet, og derfor ikke i stand til at behandle dette spørgsmål på en objektiv, uhildet og fair måde.

Denne indvending peger, tror jeg, på en af de indbyggede begrænsninger i at betragte og beskæftige sig med film som filosofi, dvs. betragte og beskæftige sig med film som et medie, der kan rumme, formulere og formidle genuine filosofiske indsigter. Hvis der er (filosofisk relevante) problemer eller spørgsmål, som filmmediet er bedre, mere velegnet, til at bringe på banen, problematisere og behandle end f.eks. en filosofisk tekst, så forekommer det logisk, at disse spørgsmål på den ene eller den anden måde er relaterede til filmmediet selv. Sagt på en anden måde: Hvis der overhovedet er filosofiske ideer, tanker og argumenter, som er særegne for filmmediet, så må disse næsten nødvendigvis have noget at gøre med det som kendetegner netop filmmediet; med de forhold som etablerer film som et distinkt medie og adskiller film fra andre menneskelige kulturprodukter. Genuin "filmisk filosofi" vil således altid til en vis grad være selvreferentiel, dvs. vedrøre eller relatere til nogle karakteristiske grundtræk ved filmmediet. Og i den forstand vil film som filosofi aldrig kunne hævde at være strengt objektiv, hvis man med objektiv mener "uden reference til det erkendende subjekt eller til det medium der erkendes igennem". Film kan sagtens diskutere og behandle filosofiske problemer, som ikke i væsentlig grad er relateret til det filmiske, men i så fald er der næppe nogen nødvendig forbindelse mellem disse problemstillinger og filmmediet. Og så kan disse problemstillinger principielt behandles lige så godt (eller bedre) i en traditionel filosofisk tekst.

Konklusion

I dette oplæg har jeg skitseret tre forskellige måder, hvorpå man filosofisk kan beskæftige sig med film, og betragte filmmediet som et filosofisk relevant fænomen. For det første kan film bruges til at eksemplificere forudgivne filosofiske problemstillinger; for det andet kan de gøres til genstand for filosofisk refleksion og analyse, og for det tredje kan de være en kilde til genuine og særegne filosofiske erkendelser og indsigter. I forbindelse med min redegørelse af disse tre filosofiske tilgange til filmmediet diskuterede jeg desuden kort nogle af de muligheder og begrænsninger som disse tilgange rummer.

For pragmatiske formåls skyld skelnede jeg i min fremstilling meget skarpt imellem disse forskellige tilgange. I praksis er de dog som regel ikke nær så klart adskilte. I sine analyser af *Alien*-filmene benytter Mulhall sig således frit af alle tre tilgange. Og modsat Mulhall forekommer det mig, at de fleste filosoffer som beskæftiger sig seriøst med "philosophy of film" er villige til at acceptere, at film kan have et genuint filosofisk potentiale. De reflekterer derfor ikke blot filosofiske om film, men lader også ofte filmene selv spille med i deres analyser som en filosofisk samtalepartner. (Men indrømmet: Jeg er ikke nok inde i den nutidige filosofiske diskussion af og om film, til at kunne have andet end ubegrundede meninger, *doxa*, på dette område).

Det gælder for film, som for alle andre menneskeskabte produkter, at deres mening, relevans og formål ikke er givet en gang for alle, men konstitueres i væsentlig grad af og igennem den måde, som vi beskæftiger os med dem og omgås dem på. Det er op til os at fortolke, gøre brug af og søge at forstå de film, som igennem de sidste godt 100 år har fået en stadig større økonomisk og kulturel rolle i det moderne samfund. På den baggrund vil jeg her til slut komme med to meget simple konklusioner, som jeg mener følger naturligt af de foregående overvejelser. For det første: Der er mere end en måde, hvorpå film kan være filosofisk interessante, og derfor ikke én rigtig måde at beskæftige sig filosofisk med film på, men mange. For det andet: At der ikke er én rigtig filosofisk tilgang til filmmediet betyder ikke, at det dermed er umuligt at begå fejl. Tværtimod: Netop *fordi* der er mange måder, hvorpå man frugtbart og meningsfuldt kan beskæftige sig filosofisk med film, er der utallige måder, hvorpå man kan fejle, når man forsøger at filosofere om, med og

igennem film. Begge disse konklusioner er det vigtigt at have i baghovedet, når vi som filosoffer beskæftiger os med film. Glemmer man den første er det nemt at komme til at betragte sin egen filosofiske tilgang som den eneste saliggørende; glemmer man den anden kan det være svært at acceptere, at det man siger, måske ikke er korrekt.

Og det var hvad jeg havde at sige i denne omgang.

Mange tak for at I lyttede.

Bibliografi:

- Irwin, William (2002): "Introduction: Meditations on *The Matrix*", s. 1-2 i *The Matrix and Philosophy: Welcome to the Desert of the Real*, ed. William Irwin, Open Court, Chicago, US
- Irwin, William (2008): "Series introduction", *Blackwell's Philosophy and Pop Culture series* webpage: <http://www.blackwellpublishing.com/seriesbyseries.asp?ref=PPPZ>
- Mulhall, Stephen (2002): *On Film*, Routledge, London, UK.
- Mulhall, Stephen (2007): "Film as Philosophy: The Very Idea", s. 279-294 i *Proceedings of the Aristotelian Society*, Vol. CVII, Part 3.

Filmografi:

- Alien* (1979): Instrueret af Ridley Scott, Twentieth Century-Fox.
- Aliens* (1986): Instrueret af James Cameron, Twentieth Century-Fox.
- Alien³* (1992): Instrueret af David Fincher, Twentieth Century-Fox.
- Alien: Resurrection* (1997): Instrueret af Jean Pierre Jeunet, Twentieth Century-Fox.
- Funny Games* (1997): Instrueret af Michael Haneke, Wega Film.
- Funny Games U.S.* (2007): Instrueret af Michael Haneke, Celluloid Dreams.
- Rear Window* (1954): Instrueret af Alfred Hitchcock, Paramount Pictures.